

АУГУСТ СТРИНДБЕРГ ЕСЕН

Превод от шведски: Стоян Икономов, 1972

chitanka.info

Бяха женени вече от десет години! Щастливо? Да, щастливо, доколкото обстоятелствата позволяваха. Бяха теглили еднакво, равномерно, като два равни по сили вола, запрегнати в общ теглич.

През първата година естествено бяха погребани множество илюзии за брака като абсолютно блаженство и върховно щастие. През втората година почнаха да идват децата и бремето на живота не оставяше много време за мечти.

Той бе много свързан с дома, дори премного, и в лоното на семейството бе намерил своя малък свят, чийто център бе той; децата бяха радиусите, а съпругата искаше също да бъде средоточие, но не самият център, защото там бе мъжът и поради това понякога радиусите попадаха един върху друг или се раздалечаваха, тогава целият кръг се насичаше.

А сега, на десетата година, мъжът бе назначен за секретар при инспекцията на затворите и щеше да му се налага често да пътува. Това бе удар за домашните му привички и той никак не се радваше на мисълта, че в продължение на цял месец ще бъде отделен от къщи. Не му бе ясно дали най-вече ще му липсва жена му или пък децата, а може би всички заедно.

Вечерта преди да замине, той седеше на дивана и гледаше как жена му приготвя куфара. Тя бе коленичила на пода и нареждаше бельото. После изчетка черния му костюм, сдипли го грижливо, така че да заема възможно най-малко място в куфара; о, той не разбираше нищо от тези неща! Тя никога не бе заемала в дома им мястото на прислужница или дори на съпруга. Тя бе майка: майка на децата и негова. Никога не се чувствуваше унижена да кърпи чорапите му и никога не бе искала благодарност за това. Не смяташе също така, че ѝ дължи такава благодарност, тъй като в замяна той даваше на нея и на децата ѝ чорапи и много други неща, за които иначе тя би трябвало да се трепа навън и да оставя децата си сами в къщи.

Седнал в края на дивана, той я гледаше. Сега, когато приближаваше раздялата, предварително започна да изпитва липсата, която тя щеше да донесе. Погледът му се спря на нейната фигура. Ключицата ѝ бе изхвъркнала някак си напред и гърбът ѝ бе попревит от навеждането над люлката, над дъската за гладене и над готварската печка. И той се бе попрегърбил от работа над писалищната маса, и неговите очи бяха отслабнали. Но сега наистина не мислеше за себе си.

Гледаше плитките ѝ, които бяха оредели в сравнение с преди, виждаше как пътеката сред косите и бе някак си просветляла. Дали бе загубила от хубостта си само заради него? Не. О, не, заради всички около нея, а също и заради себе си. И неговата коса също бе оредяла на темето в борба за всички тях. Той сигурно щеше да се чувства по-млад, ако не бяха толкова гърла, ако се грижеше само за себе си, но нито за момент не полеела да е сам.

— Защо да не поизлезеш малко — каза съпругата, — премного стоиш на затворено, без да се движиш.

— Прави ти удоволствие да се отървеш от мен — каза той не без известна горчивина, — но всички вие ще ми липсват.

— Ти си като домашната котка, ще ти липсва топлият ти кът, но не вярвам, че ще ти домъчнее особено много за мен.

— А за децата?

— Да, липсват ти, когато не си у дома. Но когато си тук, ги гълчиш, разбира се, не кой знае колко, но все пак! О, не, сигурна съм, че ги обичаш, не искам да съм несправедлива.

На вечерята бе много мил и внимателен, но не се чувствуваше добре. Не разгъна вечерните вестници, а само търсеше повод да разговаря с жена си; тя обаче бе толкова погълната с домакинска работа, че не ѝ оставаше много време за приказки. Освен това чувствата ѝ бяха успели да се калят по време на десетгодишната шетня между детската стая и кухнята.

Той бе по-разнежен, отколкото му се искаше да покаже и безредието в стаята го хвърляше в безпокойство. Виждаше предмети, свързани с неговото ежедневие, с неговия живот, разхвърляни по столове и скринове, а разтвореният черен куфар бе зинал срещу него като ковчег, бельото лежеше до черните дрехи, които още носеха следа от неговите колена и лакти, и му се струваше, че сам той е легнал там в бяла колосана риза, в очакване да спуснат върху му капака на ковчега и да го изнесат от дома.

На другия ден, в августовското утро, той бързо се измъкна от леглото си, облече се задъхано и бе много нервен. Влезе в детската стая, целуна децата, които сънливо търкаха очи, и след като прегърна жена си, качи се във фойтона и потегли за гарата. Пътуването заедно с надзирателите го развлече и той наистина се почувствува добре от тази

промяна. Домът бе далеч назад като втръснала спалня и той бе истински доволен, когато пристигна в Линшюпинг.

Остатъкът от деня прекара с колеги от управлението на затвора, които му дадоха вечеря в големия хотел. Пиха за здравето на губернатора, но не и на затворниците, които бяха първопричина за неговата командировка. След това дойдоха часовете в самотната стая. Едно легло, два стола, маса, скрин и стеаринова свещ, която пръскаше трепкаща светлина върху голите тапети. Секретарят се чувствуваше подтиснат и уплашен. Липсваше му всичко: пантофите, робата, подставката за лули, писалищната маса; всички тия дребни неща, които бе оставил да станат част от неговия живот. А и децата, и съпругата. Как ли бяха те сега? Дали са здрави? Беше неспокоен и мрачен. Когато понечи да навие часовника си, не намери ключа му. Той си бе останал, в къщи, окачен на специалната покривчица, избродирана за него от жена му, когато бяха годени. Полегна и запали пура. Но след това трябваше да стане и потърси една книга в куфара си. Всичко в него бе така подредено, че се страхуваше да не разбърка вещите. Но когато ги поразрови, откри в куфара и пантофите си. Ето, значи, тя мисли за всичко и за всички. Намери и книгата! Но не можа да прочете нищо от нея. Лежеше и си мислеше за миналото, за жена си от преди десет години. Изплуваха спомените и настоящето изчезна в синкаво кафявия дим на пурата, който се дигаше на кълбета към тавана и покрива, по който трополяха дъждовните капки. Чувствуваше безкрайна пустота наоколо, всичко му липсваше. Всяка груба дума, която ѝ бе казал някога, откликваше сега в душата му и той горчиво се разкайваше за всяка неприятност, която ѝ бе създавал. Накрая заспа.

Следния ден прекара в работа. Отново бе дадена вечеря, вдигнаха наздравица за директора, за него самия, но не и за затворниците. В хотелската стая бе отново самотно, пусто, студено. Чувствуваше нужда да говори с нея. Взе лист хартия и седна край масата. Още на първата дума се спря. С какво обръщение да си послужи? Дали да напише: „Мила майко“, както правеше винаги, когато ѝ пращаше бележка, че ще вечеря вън от къщи? Но сега той не пишеше на майката; а на някогашната си годеница, на обичаното от него същество. И затова написа: „Мила Лили, любима“, — както ѝ бе писал в миналото. В началото писмото вървеше тромаво, защото много хубави думи бяха погълнати от тежкото, сухо всекидневие; но скоро го

обгърна топлота и думите започнаха да избуяват в паметта като забравени мелодии; валсови тактове, откъси от романси; люляци и лястовички, вечерни часове при залез-слънце край блеснали като огледало заливи; всички спомени от пролетта на живота изплуваха в просветнали от слънцето облаци и се групираха около нея. Най-долу встрани постави звезда, както обикновено правят влюбените, и до нея написа на листа — съвсем както някога — „Целуни тук“. Когато завърши и препрочете писмото си, той усети, че бузите му пламтят и се смути. Защо, не знаеше. Може би защото бе излял най-съкровените си чувства пред някой, който едва ли би го разбрал.

Все пак изпрати писмото.

Минаха два дни, преди да пристигне отговорът. Докато чакаше, той се чувствуваше детински засрамен и притеснен.

Но ето, отговорът пристигна: той бе успял да намери истинския тон и от кухнята и детската стая до него долетя песен — ясна и звучна, топла и чиста като първата обич. Засипаха се любовни писма. Той пишеше всяка вечер и дори успяваше да праща пощенски картички през деня. Колегите му не можеха да го познаят. Започна да поддържа облеклото си, външността си, така че започнаха да го подозират в някаква любовна история. А той наистина бе влюбен наново! Изпрати ѝ фотографията си, без очила, а получи къдрица от косата ѝ. Бяха се вдетинили в изразяването на взаимните чувства. Той купи цветна хартия за писма с гълъбчета, изрисувани по нея. Но те бяха всъщност хора на средна възраст, които далеч още не бяха стигнали 50-годишна възраст, макар житейските борби да ги бяха накарали да се чувствуват по-стари. През последната година той дори не изпълняваше брачните си задължения не толкова поради студенина, колкото от уважение, защото в нея винаги виждаше майката на децата си.

Командировката приключи. Сега започна да изпитва известно безпокойство във връзка със завръщането. Беше водил кореспонденция с любовница; ще може ли да я открие сега в лицето на майката и домакинята? Страхуваше се да не се окаже разочарован при завръщането. Не желаше да я види с готварска кърпа в ръка, нито с деца на скута, когато щеше да я прегърне. Трябваше да се срещнат другаде, да бъдат сами. Дали да не ѝ определи среща например във Ваксхолм, в тамошния хотел, дето бяха прекарвали толкова прекрасни часове по време на годеежа си? Ето, това е идея. В продължение на два

дни щяха да възкресят там спомените си от минали, весели мигове, от пролетта на съвместния им живот, която никога не ще се върне.

Той седна и ѝ писа за плана си в дълго, страстно писмо, на което тя отговори с обратната поща утвърдително, като изразяваше радостта си, че мислите и желанията им съвпадат.

Два дни по-късно той пристигна във Ваксхолм и поръча стая в хотела. Бе прекрасен септемврийски ден. Обядва сам в голямата зала, пи чаша вино и отново се почувствува млад. Просия, бе му леко. Навън виждаше малките заливчета, потънали в синевината, и само брежите край бреговете бяха променили цвета си. В градината гергините бяха още пухкави, резедата разнасяше своя аромат от лехите. Все още някоя и друга пчела долиташе до вехнешите чашки на цветовете, но измамена се връщаше в кошера си. През протока преминаваха платноходки, движени от слабия повей, а при промяната на посоката платната плющяха, мачтите скърцаха и чайките литваха подплашени и с кръсък бягаха от рибарите, насядали в лодките си с въдици.

Пи кафе на верандата и зачака параходчето, което трябваше да пристигне в шест часа.

Неспокоен, сякаш идеше нещо неизвестно, той се разхождаше напред — назад по балкона, гледаше към залива и протока по посока към града, за да съзре параходчето.

Най-сетне над боровата гора при Теньо се извисиха кълбета дим. Сърцето му леко затупа в гърдите и той изпи един ликьор. След това слезе на брега. Сега вече виждаше комина да стърчи наред протока, а не след дълго съзря и знамето на носа на параходчето. Дали ще дойде, или е била възпрепятствувана? Само едно от децата да се е разболяло, и тя би останала у дома, а той щеше да прекара самотна нощ в хотела. Децата, които през последните седмици бе позабравил, излязоха на преден план като пречка между него и нея. В последните писма те почти не ги споменаваха, като че ли им се искаше да отстранят нещо, което смуцава или което не бива да им бъде свидетел.

Той се разхождаше по дървения мостик, който скърцаше под краката му, и сетне застана неподвижен, изправен до един бетонен стълб, вторачен в кораба, чийто корпус растеше, а дирята след него се разливаше като струя от топящо се злато над синята, леко полюшваща се водна повърхност. Сега виждаше хора, които се движеха на горната палуба, и матроси, заети с корабните въжа на носа.

А после зърна да се вее нещо бяло край капитанската кабина. Той е единствен посрещач на мостика и няма кому другиму да махат; а на парахода освен нея няма друг, който да го поздравява. Той извади носната си кърпа и също я размаха. Но се сети, че не е бяла, защото отдавна бе минал на цветни; кърпи — от икономически съображения. Параходът изсвирва, дава сигнал, машините намаляват своя ход; после леко се плъзга към мостика и той я разпознава. Приветствуват се с очи, но още не могат да разменят нито дума поради разстоянието, което ги дели. Параходът хвърля котва. Вижда я как бавно се придвижва по мостика. Тя е и не е тя. Десет години! Модата се е променила, кройката на дрехите е друга. Някога финото ѝ мургаво лице бе наполовина прикрито от тогавашния капишон, привързан с панделка под брадичката, а челото оставаше открито; сега то бе засенчено от лоша имитация на мъжка шапка; тогава хубавата ѝ фигура изпъкваше с пъргавите си линии под красивите гънки на официалната връхна дреха, която кокетно прикриваше и подчертаваше закръглените рамена и движенията на ръцете; сега цялото ѝ тяло се губеше в дълго палто, каквито носят файтонджиите, изтъкващо дрехата, но не и фигурата; и когато тя направи последната крачка по мостика, той видя крачето ѝ, в което някога беше влюбен, обуто в ботинки с копчета, а сега изтеглено в китайска островърха пантофка, която не му даваше възможност да лети в оня танцов ритъм, който някога го очароваше.

Тя беше и все пак не беше тя! Той я прегърна и целуна! Попитаха се взаимно как се чувствуват и как са децата. След това тръгнаха нагоре по брега.

Думите им се ронеха тежки, сухи, измъчени. Колко странно! Сякаш се срамуваха един от друг и никой не намекна дори за разменените писма.

Накрая той набра смелост:

— Ще се поразходим ли преди залез-слънце?

— Да, на драго сърце — каза тя и го хвана под ръка.

По улицата навлязоха в малкото градче. Всички заведения за забави на открито бяха със спуснати кепенци, овощните градини бяха обрани. Някоя и друга ябълка, която се бе прикрила от листата, все още се виждаше тук-там по дърветата, но от лехите бяха изчезнали всички цветя. Верандите, чиито летни завески бяха прибрани, приличаха на

скелети и там, дето по-рано са се виждали лица и са се чували весели смехове, сега бе тихо.

— Как есенее всичко — каза тя.

— Да, тъжна гледка оставя след себе си лятото. Продължиха нататък.

— Нека идем да видим къде живяхме някога — предложи тя.

— Да, ще е забавно. Тръгнаха по посока към плажа.

Ей там бе тяхната малка къща, сгушена между къщурките на градинаря и на старшия лоцман, заобиколена с червена ограда; с веранда и градинка наоколо.

Спомените от миналото изплаваха. Ей там, в стаята, бе родено първото им дете. Ликуване и радост! Песен и младост! Там бе розовият храст, който засадиха. Там трябва да беше и площта с ягодовите насаждения, но вече не се виждаше, бе обрасла с трева. Още личаха следи по стъблата на кленовете от люлката, но нея вече я нямаше.

— Благодаря ти за хубавите писма — каза тя и стисна ръката му.

Той се изчерви и не отговори нищо. След това поеха обратния път към хотела и той ѝ разказваше подробности около командировката си.

Бе наредил да приготвят маса в голямата зала, където някога обичаха да ядат. Настаниха се край нея, без да прочетат молитва за хляба.

Ето ги пак седнали, само двамата, един срещу друг. Той взе панерчето с хляб и ѝ предложи, да си вземе. Тя се усмихна. Не, наистина отдавна не е бил толкова внимателен. Но им бе толкова необичайно и приятно да се хранят двамата в ресторант и скоро поведоха топъл разговор, сякаш някакъв дует, с подхвърляне на тънък намек, с връщане към спомени, в които се вживяваха. Очите им искряха, загладиха се ситните бръчки по лицата им. О, златно, розово-алено време, което настъпва само веднаж, когато имаш щастието да го изживееш, и което мнозина, наистина мнозина, въобще не са имали. При десерта той пошепна нещо на сервитьорката и веднага след това тя дойде с бутилка шампанско.

— Мили Аксел, но по какъв случай? — леко го укори тя.

— По случай пролетта, която мина, но която отново ще дойде...

Ала той мислеше не само за пролетта, защото в укора на съпругата се долови, сякаш котка, прекосила стаята, безрадостната картина на детска стая и котле с млечна овесена каша.

Но атмосферата отново се разведри и бледочервеното вино пак докосна струните на спомените и те потънаха във вълшебното опиянение на миналото.

Той бе опрял лакти на масата, с ръка на очите, за да не бъде смущаван от настоящето, онова настояще, към което все пак се бе стремил.

Часовете летяха. Те станаха и влязоха в салона, където имаше пиано, за да пият кафе.

— Как ли са сега малките? — обади се тя, защото първа се отърси от опиянението.

— Седни на пианото и попей — помоли я той и вдигна капака.

— Какво ще пея; ти добре знаеш, че не съм пяла толкова дълго време.

Да, той знаеше това, но все пак му се искаше да я послуша.

Тя седна пред пианото и взе няколко акорда. Това бе раздрънкано хотелско пиано, което издаваше звуци като през разклатени зъби.

— Какво да изпея? — запита тя и се извърна на стола.

— Знаеш какво, Лили — отговори той, без да се осмели да срещне погледа ѝ.

— Твоята песен! Да! Стига да си я спомня!

И тя подхвана: „Как ли се казва страната, дете живее моя любим“.

Но, ах, как е изтънял гласът ѝ, как остро звучи и как вълнението го прави фалшив! На места приличаше на вик от дълбините на душа, която усеща, че вечерта отминава и се спуска нощта. Пръстите, които бяха свикнали с тежка работа, трудно намираха необходимите клавиши, за да изтръгнат чисти тонове. А и пианото бе похабено: материята, с която бяха обвити чукчетата, се бе протрила, голото дърво удряше направо върху металните струни.

Когато песента свърши, тя не се осмеляваше известно време да го погледне, сякаш чакаше да дойде при нея и да ѝ каже нещо. Но той не дойде, в стаята настъпи тишина. Когато тя се завъртя на стола, видя го да седи на дивана и да плаче. Прииска ѝ се да скочи и да иде при

него, да вземе главата му в ръцете си и да го целуне както някога, но си остана на мястото, неподвижна, с поглед, забит в пода.

Между палеца и показалеца си той държеше пура. Когато настъпи тишина, той отхапа върха на пурата и драсна клечка кибрит.

— Благодаря, Лили — каза и дръпна от пурата. — Ще прием ли кафе сега?

Пиха кафе и си приказваха изобщо за лятото и къде ще го прекарат идната година. Но разговорът започна да секва, почнаха да се повтарят.

Накрая той заяви с дълга и искрена прозявка:

— А сега отивам да си легна!

— И аз ще направя същото — рече тя и стана. — Но най-напред ще поизляза малко на балкона.

Той се прибра в стаята. Жена му остана малко в трапезарията и обсъди с хотелиерката няколко рецепти за приготвяване на маринован лук, след което двете се впуснаха нашироко в разговор за прането на вълнени дрехи, който продължи половин час.

Когато се прибра в стаята, тя се спря на прага и се заслуша. Вътре бе съвсем тихо, обуцата бяха поставени пред вратата. Почука леко, но не получи отговор. Тогава откряна вратата и влезе. Той спеше.

Да, спеше!

На следната сутрин те седнаха край масичката за кафе. Болеше го глава и жена му го погледна неспокойно.

— Ух, какво кафе! — каза той и направи гримаса.

— Бразилско — отвърна тя.

— Какво ще правим днес? — попита той и извади часовника си.

— Ще си вземеш най-напред сандвич — заяви жена му, — по-добре, отколкото да се мръщиш на кафето.

— Да, така ще направя — съгласи се той. — И една глътка ракия отгоре. Уф, това шампанско, брр!...

Донесоха сандвичи, както и стъкло ракия. Той просветна.

— А сега ще идем горе на хълма на лоцманите, отдето има хубав изглед.

Станаха и тръгнаха нагоре. Времето бе прекрасно и разходката ги ободри. Но когато почнаха изкачването на хълма, доста се замориха.

Тя дишаше тежко, а коленете на мъжа ѝ се схванаха. Сега не се направиха никакви сравнения с миналото.

Ето защо те се отправиха към полето.

Ливадите бяха отдавна окосени, след това по тях бяха минавали стада, така че не бе останало нито стръкче цвете. Приседнаха на един камък.

Той заговори за инспекцията по затворите, за службата. Тя за децата.

После повървяха малко смълчани. Той погледна часовника.

— Има още три часа до обед — каза.

И си помисли: „Пита се какво ще правим утре.“

Върнаха се в хотела. Той потърси вестници. Тя се засмя, седна тихо край него.

Обедът мина в мълчание. Накрая жената подхвана въпроса за прислужничките.

— Е, да, но, за бога, нека днес оставим този въпрос настрана — избухна той.

— Добре — отвърна тя, — не сме дошли тук, за да се караме.

— Аз ли се карам, аз?

— Да не би пък аз?

И след това настъпи неприятна пауза. Искаше му се някой да дойде и да я прекъсне. Може би децата! Да! Това tête-à-tête започна да го гнети, да му тежи. Но нещо го клъвна в сърцето, когато си помисли за хубавите часове вчера.

— Нека идем до рида с дъбовете — предложи тя, — и да наберем малко горски ягоди.

— Но сега вече няма никакви горски ягоди, та по това ли време ще ги търсим, мила, вече е есен!

— И все пак нека идем дотам!

Отново излязоха. Но разговорът не потръгна. Той търсеше с очи някакъв, предмет, някое място по пътя, което да стане повод и тема, но всичко оставаше сухо, недоизказано. Тя знаеше мнението му по всички въпроси, разбиранията му и не одобряваше голяма част от тях. Освен това сега той копнееше за дома; за дома с децата, за къщата. Глупаво бе това обикаляне по тукашните места, това търсене на зрелища, което всеки момент можеше да прерасне в раздор. Накрая се спряха, защото

жената се измори. Той започна да рисува фигури с бастуна си и му се искаше тя да даде повод за спречкване.

— За какво мислиш? — запита го накрая.

— Аз? — попита той, като че ли разтоварен от бреме. После поде: — Ето за какво: ние сме вече стари, майко; забавлявали сме се и трябва да се радваме на това, което е било. Ако мислиш като мен, тогава нека вземем парахода още тази вечер и се приберем. А?

— Това исках през цялото време, мило мое старче, но желях да ти угодя.

— Е, хайде тогава, да се прибираме. Лятото вече отмина, настъпи есента.

— Да, есен е!

С леки стъпки тръгнаха по обратния път. Той бе малко смутен от резкия прозаичен обрат на цялата тази история и чувствуваше нужда да изясни философски нещата.

— Виж, майко — каза той, — моя ми... хм (думата бе прекалено силна), отношението ми към теб с течение на годините е преминало през еволюция, както днес е прието да се казва. То се е развило, преминало е в друга степен, тъй като отначало обхващаше един индивид, а сега цялото семейство като колектив. Не само към теб лично, нито само към децата, а към цялото...

— Или както вуйчо казваше винаги: децата са гръмоотводи!

Той се успокои след философското си разяснение. Изпита чувството, че е смъкнал бонжура и е навлякъл пижамата си.

Когато се върнаха в хотела, жената незабавно се зае с подреждане на куфарите — дейност, където бе в стихията си.

А като се качиха на парахода, тутакси слязоха в ресторанта. От кумова срама той все пак я попита дали не би искала да излязат на палубата и да се полюбуват на слънчевия залез, но тя отклони.

По време на вечерята той се грижеше първо за себе си, а тя запита сервитьорката каква е тук цената на хляба.

Бяха се нахранили и преди да допре до устни чашката портвайн, не се сдържа да не я подкачи шеговито, мисъл, която отдавна го забавляваше.

— Ех ти, стара кобилке! Нали! — каза и се ухили на съпругата си, когато погледите им случайно се срещнаха.

Но тя не отвърна на усмивката, блеснала на пълното му лице; в очите ѝ за миг мина светкавица и те го погледнаха с такова смазващо изражение на достойнство, че той се смути.

Магията бе разтурила последните искрици, любовницата бе изчезнала; сега седеше самотен с майката на децата и се чувствуваше засегнат.

— Затова, че за миг бях оглупяла, не бива да ме подценяваш — каза тя сериозно. — Но в любовта на мъжа се съдържа и значителна доза презрение; това е чудно.

— Ами у жената?

— Бог знае! Сигурно е същото, макар и не съвсем същото. Но сигурно и двамата не са прави. Онова, което е било надценявано поради трудността да бъде спечелено, лесно става предмет на незачитане.

— Защо ще се надценява?

— А защо е трудно да се спечели?

Разговорът бе прекъснат от параходната сирена. Бяха пристигнали.

Когато влязоха в дома и той я видя сред купчината деца, бързо разбра, че „любовта“ му е претърпяла превращение и че нейната любов към него е била прехвърлена и разпределена между всички тия малки кресльовци. Ролята му всъщност е била толкова преходна и затова се смяташе пренебрегнат. И ако не беше нужен за набавянето на насъщния, може би щеше да бъде и съвсем изоставен.

Влезе в работния си кабинет, надяна пижамата си, обу си пантофите, запали една лула и отново се почувствува у дома.

Навън дъждът шибаше по стъклата, духаше силен вятър, а запалената кахлена печка свиреше.

Съпругата влезе, след като бе приключила работата си около децата.

— Не е време за бране на горски ягоди — каза тя.

— Не, мила жено, лятото отмина, сега е есен.

— Да, есен е — отвърна тя, — но още не е зима и това все пак е утеха.

— Утеха ли! Слаба утеха, щом човек живее един път!

— Два пъти, когато човек има деца, три пъти — когато види внуци!

— Но след това всичко приключва.

— Доколкото няма отвъден живот.

— Съвсем не е сигурно! Но кой знае? Вярвам в него, но вярата ми съвсем не е доказателство.

— Да, ала е хубаво да вярваш и нека вярваме, че още веднаж ще имаме нашата пролет! Нека вярваме в това!

— Да, ще вярваме — каза той и я прегърна.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.